

Antonium de Padilla. Postmodum anno 1600. Neapolim missus ad Capitulum Generale, ubi executione eruditionis argumenta dedit, communibus Ordinis votis electus est, qui publicam Thomisticæ Scholæ causam, Romæ ab Alvarezio susceptam, tueretur. Solemnium disputationum coram Clemente VIII., & Paulo V. habitatum pondus pene omne sustinuit; vix enim semel, & iterum in arenam venit Didacus Alvarez. Episcopales Infulas, a Philippo III. sapius oblatas, summa animi modestia recusavit. Post solutas Congregationes Romæ subterit, sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis Consultor: nec ullius unquam oblatæ dignitatis splendore commotus est.

Hunc suæ apud summum Pontificem supplicationis patronum assumpsit Academia Salmanticensis, dum statutum suum de tenenda S. Thomæ doctrina ab Apostolica Sede confirmari petiit. Qua occasione litteras ei singularis existimationis obseques dedit, quarto nonas Novembris 1627., ubi hæc inter alia legere erat: *Jam vero, ut id facilius obtineat Academia nostra, nullum alium aptiorem, propensoremque ad bene de ipsa merendum, patronum, precatoremve invenit, quam te, qui diligentius, eximiusque (quod sine tua molestia, Reverendissimo Pater, fiat) hoc deprecandi pro ea munus suscipias; Quod quidem facile impetrabis, cum semper is existoris, qui in publicis, privatique disputationibus, necnon elaboratis doctissimis Scriptis, Angelici Doctoris sententias, & scripta diligentissime defenderis, qui te quasi dedita opera ad tantum culmen evexit, ut hoc tempore illius, & totius Ecclesiæ partes agas, & tuearis. Hanc vero Academiam tuo patrocinio confidentem tibi in perpetuum devinxeris, que non dubitat, quin, te favore, & adjutore, quod humiliter petit, efficaciter consequatur.*

Præ nimia lætitionis defatigatione, protractæque ætate triennio ante mortem pene cæcutit; adeo ut vix sine miraculo quotidie sacrum faceret. Obiit anno ætatis suæ 84. die 23. Augusti 1629. (1) Miraculis illustrem narrat ipsius Ordinis Annales. Optandum tamen, ut de illis temperatius egisset Hyacinthus Choquetius in Opere, cui titulus: *Viscera matris* &c., quod annis duntaxat quinque post Lemosii obitum adornavit: sed rebus aliunde veris sua pro more signata immiscendo, censuram meruit.

Lemosium tacito nomine indignant Theologi Salmanticenses, dum post nonnulla, de Divinorum Auxiliorum Congregationibus enarrata, ita subdunt: (2) *Id Romæ novissime testatus est insignis quidam Theologus, qui omnibus Congregationibus a nobis reconsecratis attentissime interfuit, & cuncta in eis acta diligenter commisit: Quippe non solum maxima sapientia, sed egregiis viribus adeo floruit, ut post suum obitum plura ediderit miracula. Et ut ejus testimonium adduc firmius, & omni exceptione majus maneat, testamur, Virum istum gravissimum octo diebus ante suum obitum, & antequam in morbum, quo vitam finivit, incidisset, ac proinde dum in Sacra Theologia, & sanitate maxime vigeat, ea, que diximus, ingenue fassum esse. Falluntur enim, qui Franciscum Pegnam ibi a Salmanticensibus indigitatum sibi fingunt, & auctoritate Joannis a S. Thoma ad suum illud signum obrudendum abutuntur. Scribebant quippe Salmanticenses anno 1630., aut 1631., virumque appellabant, qui hæc novissime testatus erat, & qui Congregationibus interfeerat: quæ duo in Lemosium apprime cadunt; neutrum autem in Pegnam incidit, qui jam ab anno 1612. mortem oberat, nec unquam ad hujusmodi Congregationes admittus est. Ab hac etiam fabula procul abest Joannes a S. Thoma, qui Pegnam a Salmanticensibus appellatum nusquam finxit; sed quod illi auctoritate Lemosii comprobaverant, iste Clarissimi Pegnæ suffragio confirmavit. (3)*

Scripti Thomæ de Lemos Acta Disputationum, coram Summis Pontificibus habitatum ab anno 1602. ad annum 1606. sub hoc titulo: *Acta omnium Congregationum, & Disputationum, que coram Sanctissimis Clemente VIII., & Paulo V. Summis Pontificibus celebrata sunt in causa, & controversia illa inagna de Auxillis divinae Gratiæ. Quas Disputationes F. Thomæ de Lemos, ex Prædicatoria Familia Magister, eadem gratia adjutus, contra plures e Societate sustinuit.* Monet Ludovicus Bertrandus Loth sub finem Historiæ Pelagianæ Didaci Alvarez, fervari Autographum apud Prædicatores Duacenses, unde illud ab annis circiter triginta Antverpiam asportatum audiveram, Verum Actorum illorum novissimus Editor, Parisiis a viro fide dignissimo fervari, idemque ab semetipso visum, lectumque profertur; jam tum ab anno 1651. die 30. Julii a Francisco Vermelio, Ordinis Prædicatorum Professore, coram D. Rogerio publico scriba recognitum. Ut ut est, Romæ non extant nisi transumpta, quorum aliqua Notariorum fide munita sunt. Quinti duntaxat & sexti examinis Congregationes in Acta Lemosii retulit, sub ipsis scilicet Summorum Pontificum oculis celebratas; atque

(1) Error typographi mortuus dicitur anno 1624. in Vita Synopsi, ejus operibus præfixa, & in aliis Scriptis, qui ex illa errore haurerunt. (2) Tract. 3. de Scien. Med. disp. 10. dub. 3. 2. Theop. Rayn. Annatus. (3) 1. p. disput. 20. qu. 14. a. 6.

que illas solas, queis Disputationes habebantur, aliis silentio missis, in quibus, semotis Disputatoribus, Censores, præmissa consultatione, in suffragium ibant. Quo fit, ut datus a nobis Congregationum indiculus (quandoquidem utrasque ex Coronello publico Actuario complexi sumus) in speciem a Lemosii recensione distat, nulla tamen aut veritatis injuria, aut utriusque descriptionis dissonantia; sed varia duntaxat numerandi ratione.

Monet hoc loco grati animi sensus, ut styllum, ad alia properantem, parumper sistamus, & novissimo Actorum Lemosii Editori pro ea, qua Historiam hanc nostram tam sæpe non sine honoris significatione laudavit, humanitate gratias referamus, eumque adversus Trevultinos (1) e Societate Scripturarios vindicemus; qui *Documenta ad Scientiarum, & bonarum Artium Historiam* (2) in singulos menses emittunt. Ti quippe domesticæ scholæ commodis plus æquo intenti, & cæcis præjudiciis occupati, de scriptoribus universis, prout odio, vel amore feruntur, pronunciant: ac suos quidem, qui in Historiam nostram aliquid publicaverunt, ingentibus laudibus ferunt; nos vero, quique nobis studio conjuncti sunt, carpunt, deprimunt, criminantur. Pro summa itaque, quam sibi in Litteraria Republica ambitiosius arrogant, dictatura, Lemosii Acta, eorumque Editorem immitti virga excipiunt in suis ad mensem Februarium anni 1703. Documentis; notantque nonnulla, queis nostram ab illis dissonantiam ostendant, ut de una, eademque fidelia non duos parietes, ut est in proverbio, dealbeat, sed denigent; editæque cum a Lemosio, tum a nobis Auxiliorum Historiæ fidem, & auctoritatem imminuant. Singula levi manu perstringam, & infectos Aristarchos, studio partium obcæcatos, paucis expediam.

Prædicatores, inquit illi, ut scribit Serryus libro 2. Historiarum, in Didacum Alvarezium statim oculos conjecerant, qui causam publico nomine defenderet. Verum, mutato subinde consilio, Lemosium Alvarezio præterulerunt. Ex ipso tamen Lemosii testimonio compertum est, hunc non Prædicatorem, sed Clementis VIII. delectum Alvarezio prælatum esse. En primum objectæ dissonantiæ specimen, at per summam injuriam nobis affictum: Quippe nos lib. 2. cap. 1. Alvarezium Cause Procuratorem constitutum, simpliciter diximus; libro autem 1. cap. 21. Lemosium eidem in socium datum, innuimus non prælatum, dum causa coram delegatis Censoribus verteretur. Cæterum lib. 3. cap. 1., ubi ad sustinendum coram Pontifice Maximo solemnium Disputationum onus Lemosium antepositum diximus, id non ex Prædicatore delectum, sed ex Summi Pontificis jussu factum, & contra Præpositi Generalis votum, apertissime declaravimus; ut plane mirari subeat, oppositum nobis tam fidenter affingi. Præpositus Generalis, conceptissima verba sunt, (3) *Thomam de Lemos in Hispaniam revereri jussit. Parvis vir obedientis, jamque parabat iter, ac, dato locati equi arrehabone, vasa colligebat, cum ecce insperato eventu Pontificis jussu detentus est. Ipsius enim eruditionis fama pernotus Clemens VIII. Cardinalem Millinum, in minoribus ea ætate constitutum, a quo imminentem discessum ejus acciperat, ad Ordinis Magistrum direxit, vetans, ne Lemosium abire sineret, cujus in publicis disputationibus audiendi desiderio fervebat. Substitit igitur Lemosius secundum Pontificis jussa; totumque pene solemnium disputationum, sub Clemente VIII., & Paulo V. habitatum, pondus sustinuit. Viden, quam bene narratio nostra cum Lemosiana conveniat?*

Pergunt Documentorum Editores: *Ex Lemosii Actis pag. 60. sat clare colligitur, idcirco Lemosium Alvarezio susceptum esse, quod is minus se Pontifici probasset in prima solenni disputatione: cum tamen, si que fides Auxiliorum Historiæ, primo illo congressu palmam retulerit. En alterum æque frivolum; nihil quippe hujusmodi ex Actis Lemosii colligi potest. Notat duntaxat Vir maximus, Defensores, atque prædicatores gratie mœrore affectos ex prima illa disputatione; mœroris atamen causam silentio premit. Hanc nos indigitavimus obiter, quod is nempe, contracto morbo, interesse nequivisset: cujus fortassis absentia causa effectum est, ut victoriam prorsus integram, ac per omnia cumulatam non retulerit Alvarezius, cui tamen Notariorum, quæ descripsimus, Acta palmam adjudicant. Sane Alvarezium in hac percelebri de Divinis Auxiliis Controversia singularem eruditionem Pontificibus approbasse, testatur Ughellius, partium affectu vacuus, in Italia sacra. Cujus promptum, inquit ille, in divinis scientiis acumen admiratus Paulus V. Pontifex Maximus, illum libenter ad Archiepiscopalem Tranensem Cathedralam sublimavit anno 1606., die 19. Martii.*

Addunt festivi Censores: *Lemosius Acta sua vulgare, dum viveret, non est ausus; seu quod merueret, ne id minus probaret Pontifex; seu quod revereretur, ne, si paulo post solutas Congregationes publici juris fierent, idem periculum subirent, quod vulgare alias a sodalibus suis Vallisoletanæ disputationis Narrationes adierant; que ut primum lucem aspexerit, publica virorum duodecim testimonio falsi convincerent.*

(1) De Trevoux. (2) Mémoires pour l'Histoire des Sciences, & des beaux Arts. (3) Lib. 3. cap. 1.

Et sunt *At posse illa tunc in presentia vulgari, creditum est.* Quam fortunam adierint vulgare anno 1594. Congressus Vallisletani Narrationes, dicimus libro 1. cap. 20. Quocumque tamen res illa ceciderit, dilata Actorum publicationis rationem dedit Lemosius ipse in Panoplia divina Gratia, Tom. 1. Tract. 6. p. 160., quin alias pro arbitrio comminifci Censoribus liceat. *Horum omnium Acta*, inquit ille, *apud nos habemus, sperantes, obtenta prius a Sancta Sede Apostolica licentia, nos illa aliquando in lucem posse committere.* Ne ergo publicam lucem aspicerent, Lemosio in vivis agente, obstitit Pauli V. interdictum, quo ab anno 1611. vetitum est, ne de divina Gratia auxiliis Commentationes citra Sedis Apostolicæ veniam publicentur. Ante enim ereptus est vir religiosus, ac pius, quam cuiquam ea venia fieret. Jam cur id sibi sumpserit novus Editor, etsi certo nesciam, conjicio tamen. Movit fortassis Joannis Martinoni, Societatis Jesu Professoris, celebre pronunciatum in *Prefatione ad Anti-Jansenium*, quem sub ascitio Antonini Moraines nomine publicavit. (1) Is enim partium dissidentium alteram Paulini interdicti religione solutam decernit, cum primum ab altera violatum est. Ripaldæ igitur, Annati, Sherlogi, Ortegæ, Henai, aliorumque bene plurium Molinianæ Scholæ Professorum, qui suas de divinis auxiliis lucubraciones, nulla licet Apostolicæ Sedis accepta venia, divulgaverunt, exemplo provocatus novissimus Editor, idemque Thomistica Scholæ amans, nulla se, quominus idem faceret, interdicti lege teneri, ex Martinoni sententia existimavit.

Serrius, (subjungunt illi post decantatam vulgarem illam ex Innocentii Decreto objectionem, quam §. 12. cumulatissime diluimus) qui Pontificem in Molinam lato Decreto sententiam tulisse dixerat in *Historia*, sateri demum compulsus est in *Gallica Responsione ad magni momenti Questiones*, Pontificem extremam Decreto manum nusquam imposuisse. Ecquo vero Historiæ loco (nullum enim indignant) aliter, quam in Gallica Responsione, de Pontificio Decreto statuimus? Sententiam ex Juris forma pronunciatam, cui extrema manus accessisset, non modo non appellavimus in *Historia*, sed *Sententia Pontificia vim non obtinere*, conceptissimis verbis declaravimus. (2) Non Bullam, non Diploma simpliciter diximus, sed *Ideam Bullæ Meditatum Diploma Delineatum Adumbratum* millies nuncupavimus §. 6. Præfationis, & lib. 4. Hist. cap. 18. 19. 20. 21. 23. 29. 30. Immo data ad Scribam Leodiensem Epistola, quæ simul cum *Historia* nostra publici juris facta est, ac die antea quam *Questiones* in eam editæ vulgarentur, hoc ipsum fueram sponte professi, quod a nobis inivitis, adversæ partis argumentis tandem extortum fabulantur. *Fateor*, inquebamus, (3) *informe duntaxat Diploma esse; eumque inique facturum, qui illud, uti ab Apostolica Sede latum, acciperet, cui nusquam ultima manus accessit, nusquam ex Juris formulis promulgatum est.*

Stant in incepto Censores, nosque cum Actorum Editore committunt. *Lemosiani Autographi fortunam non satis perspectam habuit Historicus. Antverpiæ ab annis triginta servatum scribit: at fallitur. Parisiis apud vivum fide dignissimum servari, monet novissimus Editor.* Verum falluntur ipsi, aut fallunt. Etsi enim minus perspectam Autographi fortunam haberemus, dum primam Historiæ Editionem adornavimus; Antverpiæ tamen ab annis triginta servatum non affirmavimus; sed nihil nos ea de re præter auditum habere, cui etiam minus fideremus, innuimus. *Duaco*, sic enim tunc scribebamus, *ab annis circiter triginta Antverpiam asportatum audio. Uvæ est, Romæ non extant, nisi transumpta &c.*

Ultimum tandem fabulæ actum addunt Documentorum Editores. *Judicium, solutis congressibus, ab Summo Pontifice, & Cardinalibus constitutum, contendit Serrius: . . . In eum sententiam aperte pronunciat Lemosius sub finem Actorum, ubi datam die 8. Januarii 1608. Epistolam legere est, qua diserte testatur, nihil ab Summo Pontifice definitum esse; illosque Apostolicæ Sedi injuriam irrogare, qui secus dicerent.* Immo in Documentorum Editores sententiam pronunciat Lemosius hoc ipso, ad quem provocant, Actorum fine. Quamquam enim citata Epistola significet vir eruditus, *nihil a SS. D. N. definitum esse*, videlicet ex forma juris, (quod & nos ubique passim fassi sumus) nihilominus *Consultores Theologos ex ordine Sanctissimi Bullam definitionis ordinasse, refert*. Annon porro illud ipsum est meditatum, delineatumque iudicium, de quo nobis toties in *Historia* sermo fuit? At de his plus satis interim, ne sibi de iudicio censorio, in Acta Lemosii lato, audaces Scripturarii blandiantur. Jam ad id, unde divertit oratio, revertamur.

Præter memorata Disputationum Acta, quatuor Thomas de Lemos reliquit Miscellaneorum Volumina, quibus bene multa ad Auxiliorum Controversiam spectantia instrumenta continentur.

De

(1) *Lege infra lib. 4. cap. 28. (2) Pref. §. 12. (3) Pag. 17.*

De Opere typis edito Leodii anno 1676. dictum satis in fine Paragraphi tertii. Addenda duntaxat in integrum Generalis Prædicatorum Supplicatio coram Innocentio XI., quæ illius osorum machinationes retrudit.

BEATISSIME PATER.

„Ordo Prædicatorum, ad Sanctitatis Vestræ pedes humillime provolutus, exponit, quo pacto intertroversit, Patres Societatis Jesu Sanctitati Vestræ, & Congregationi S. Officii libellum supplicem obtulisse, in quo gravissime conqueruntur, quod publicis typis data fuerit Theologia P. F. Thomæ de Lemos sub titulo, *Panoplia Gratia*, in quatuor tomos distributa, repugnantibus, ut ajunt, Decretis Pontificiis, ejusdemque sacre Congregationis statutis; simulque supplicant, ut sibi liberum fiat, in lucem edere Historiam Congregationum, habitarem ea de re coram Summo Pontificibus Clemente VIII., & Paulo V.

„Quapropter Dominica Religio, quæ & sanctæ Sedis, & hujus sacre Congregationis Decretis hæcenus obsequentissima fuit, magnæque semper existimatione Societatem coluit, exponit, multos in hæc diem de Divina Gratia libros prodidisse post Sedis Apostolicæ interdictum, quorum pars maxima a Societatis Scriptoribus edita est; ut Francisci Suarez, Joannis de Ripaldæ, Gabrielis Henao, Francisci Annati, aliorumque multorum Scriptorum Opera, quæ in Societatis Bibliotheca recententur; ne quid de aliis tum secularibus, tum aliorum Religiosorum Ordinum Auctoribus dicamus: nullam tamen idcirco perturbationem in Ecclesia subortam esse. Quapropter nulla præfatis Patribus Societatis inest conquerendi ratio, quod in lucem prodierit Theologia P. M. F. Thomæ de Lemos, Viri eximie virtutis, & pietatis, atque a Summis Pontificibus, quos suarum disputationum arbitros habuit, magna existimatione habiti; cum præsertim SS. Augustini, ac Thomæ, strenuorum Ecclesiæ Catholice propugnatorum, doctrinam teneatur.

„Rogat itaque Prædicatorum Ordo Sanctitatem Vestram, ut vel Patribus Societatis silentium imponat, vel in eos primum ejusdem Societatis, alteriusve Instituti Scriptores animadverti jubeat; qui hoc de argumento post Apostolicæ Sedis interdictum prodierit.

„Supplicat insuper idem Ordo Sanctitati Vestræ, ut, si Congregationum illarum Historiam edidit, Acta ipsa typis mandari jubeat, quæ in Arce S. Angeli, & in Bibliothecis Barberina, & Augustiniana cum aliis Codicibus mss. asservantur: sponderque, se omnes editionis expensas libentissime collaturum.

Res ad Congregationem S. Officii transmissa est. Examinatus Lemosii liber illæsus abiit: permittitur Camera Apostolicæ Typographo, ut illum publice divenderet: affixo ad consuetam Urbis compita hoc Magistri Sacri Palatii programme.

F. Raymundus Capisuccus Ord. Præd., S. Palatii Apostolici Magister.

Omnibus, ad quos spectat, notum facimus, qualiter Nicolaus Angelus Tinassius, publicus Impressor Urbis, admodum R. P. F. Thomæ de Lemos Panopliam gratia, seu de rationalis Creatura ad finem supernaturalem gratuita, divina, suavi-potente ordinatione, ductu, mediis, liberoque progressu Dissertationes Theologicas, ab Auctore in quatuor Tomos distributas, Leodii ex Officina Claudii Landas, Impressoris publici, anno 1676. impressas, publice Romæ vendit anno 1681. In quorum fidem, his sigillo nostro munitis propria manu subscripsimus. Romæ in Palatio Apostolico, die 26. Augusti 1681. Ita est, qui supra, F. RAYMUNDUS CAPISUCCUS, Locus sigilli.

Quo iudicio nuperi Scriptoris inepta maledicentia elisa est, ita de Lemosii Operibus garrientes: (1) *Leodienibus typis edita sunt Opera mss. F. Thomæ de Lemos, contra prædictas Constitutiones Summarum Pontificum. An vero ea editio Catholicorum, an Hæreticorum expensis facta sit, incertum est. Illud vero satis compertum, non esse satis purgatam a Jansenianis erroribus, nec satis exactam ad fidem Historiæ. Illud immo satis compertum, quilibet hæc dixit, ineptum esse blateronem.*

Expeditus rem totam confectam voluit novissimus Leodienis in sua Epistolari rapsodia. Lemosii Panopliam spuriam, eidemque suppositam dixit; eoque semel obruto figmento, qua valet, nugandi audacia querit, quo demum tempore elaboratum fuerit spissum opus? quo Auctore? Gallone, an Belga? Num ab uno, an a multis? aliaque id genus fabulas ludit, quibus ingenii levitatem

Serry Tom. I.

f ij

de-

(1) *Franc. Perrinus in Theol. Tholosa habitis ann. 1681.*

demonstrat. Equis vero novum illud, & inauditum paradoxum in vulgus tanta fiducia mitti audeat; ac non illico putet, singulare quoddam ab Auctore tandem inventum argumentum, erutumque ex iurimo secretioris scripti angulo instrumentum aliquod, mortalibus hactenus inauditum, quo publica, constans, indubitata gentium omnium opinio deleri possit? Audi tamen, quid Criticum nostrum ad id obrudendum adduxerit; & nullius iudicii virum nosce.

Panopliæ divinæ gratiæ, inquit ille, (1) quæ Lemosii nomine Leodii prodit, non ante annum 1623. prima manus admota est, cum sub ipso Operis initio libri aliqui recensentur, eo duntaxat anno Typis editi: Lemosius porro anno 1624. ultimum diem obiit, ut in ejus Vitæ Synopsi notatum est: cum itaque unius anni spatium edendo spisso operi non sufficiat Viro præsertim seniori, qui plurimam diei partem piis precibus consecraret, Panopliam ab altero elaboratam fateri necessum est. Hoc nos ariete pulsata Leodiensis miles. At si novisset, Lemosium anno duntaxat 1629. obiisse, nec nisi errore Typographi annum 1624. in ejus Vitæ Synopsi notatum esse; eo se delusum argumento sensit, quo publicam omnium fidem ludere voluit, Eruditissimo quippe Viro, & in eo doctrinæ genere veratissimo, sex annorum spatium spisso Operi adornando satis fuisse, non abnueret. Legat Vincentii Fontanæ Monumenta Dominicana, Diarium Marchesii, Annum Dominicæ Thomæ Sueges, aliave, quæcunque libuerit, hujus Ordinis documenta, ac publicas tabulas, quibus Virorum illustrium notantur obitus; & suum ipse errorem exuat. Consulatur, si venia detur, supremæ Inquisitionis Romanæ Commentarios, ubi Consulorum de rebus ad examen vocatis vota, ut ajunt, describuntur. Thomæ de Lemos, qui eo ad ultimas vitæ metas officio functus est, Consultationes notatas leget ad Mensæ usque Julii anni 1629. Ne vero illam Leodiensis Typographi cæspitationem a me primum observatam putet, quasi ad eluendam insulsi argumenti vim fera suffugia quaesierim, audiat ea de re Antoninum Mauffolium in *D. Thoma sui Interprete* Tomo 2. dissert. 4. de Gratia Adami, Quæst. 3. Art. ultimo pag. 387. Obiter, inquit, adverti potest, errorem irrepressibilem in Synopsi Vitæ Patris Lemos, initio primi Tomi affixam, ubi hujus mors ad annum 1624. refertur. Sed hic Romæ, ubi inspicere tabule possunt, quibus mortuales Religiosorum dies inscribuntur, reperi, extremum diem clausisse anno 1629. cum annum 84. ageret.

Sed etsi daremus, quod falsissimum esse constat, Lemosium anno 1624. fato cessisse; nunquid, amabo, statuere certo poterat insulsi criterii homo, Panopliam non ante annum 1623. inchoatam esse, ob id unum, quod sub ejus initio libri aliqui recensentur, anno 1623. typis editi? Quis nesciat, Auctores luebrationes quandoque suas, jam pridem elaboratas, ac etiam prælo maturas, sæpius recognoscere, novisque plerumque additamentis illustrare, augere, perpolire? Eaque idcirco de causa factum, ut in eo, quod diu ante mortem Opus ediderat Thomas de Lemos, præloque, si semel liceret, dandum destinaverat, quorundam librorum mentionem ingerat, quæ non diu ante ejus obitum prodire. Solebat quippe Vir studiosissimus, quoscunque ætate sua vulgatos de Divina gratia libros conquirere, eorumque saltem mentionem elaboratis jamjam luebrationibus suis inferere, tum adjectis ad marginem notulis, tum assutis chartulis: quod & nos propriis, dum ejus autographum legeremus, oculis usurpavimus.

Nugacitatem vero suam prodit magis Epistolæ Confarcinator, dum pugnantem temporis notas ab Auctore Panopliæ suo interdum Operi assutas ait, (2) ut impostorem demonstraret. Quid enim, si in prioribus editis Operis partibus monet Auctor, scribere se anno 1611., in posterioribus vero notat, Opus a se identidem intermissum ob graves sustinendarum disputationum curas, quæ ante id temporis habebantur? Nullam hic profecto pugnam invenisset, si sciret, quod res est; primam scilicet hujus Operis partem, quæ de erroribus differit, re ipsa postremam omnium ab Auctore elaboratam esse; sed primam idcirco sedem in editis obtinuisse, quod universo præludat Operi, feratque lucem. Num enim impostam forte Scriptoribus legem obtendet Criticus Leodiensis, ut eundem in scribendo Opere temporis ordinem servent, quem in disponendo, typisque dando servare velint? Id si velit, dignum iudicii, dignum peritiæ specimen dabit.

Verum quid in nugaci vitiligatore confutando ludimus operam? Compendio confecta res est: servatur etiamnum Panopliæ Autographum, quo uno tot illæ congestæ argutiæ dissipantur. Ubinam exstet, inquirat festivus homo. Responsum negare fas fuerit, si quid ea parte timendum esset: at quo ex tempore Leodiensis Editio venalis Romæ prostat, nihil jam periculi esse potest, si palam hic moneamus, servari in publico Ordinis Prædicatorum Tabulario. Dubitas, amice? Romam pergas, & videas. Interim, si tibi fat est fides testium, Fontanam legas in Monumentis Domini-

canis

(1) Pag. 52. 54. (2) Pag. 54. 55. 56.

canis ad annum 1629., ubi hoc ipsum observare nihil veritus est, antequam Editio curata esset: Quatuor volumina, inquit, de Divina Gratia, aliisque materiis scripsit, in Ordinis Archiepiscopi existentia, nondum impressa.

At inquires: (1) ergone in hujus Historiæ tractatione in testem advocabitur Thomas de Lemos? De Jesuitis ex adversæ partis suffragio pronuntiabitur? Aut erit fortasse concessum Prædicatoribus privilegium, ut partium simul, ac testium conditionem subire possint? Absit, ut id a nobis piaculi admittatur, quod omni jure vetitum, satis novimus: absit, ut eo privilegio donatos Prædicatores existimemus, quo neminem donari posse, certo scimus. Sed neque Lemosium adversus Molinianos appellavimus unquam; ejusve suffragium atulimus, ut factum aliquod statureremus, quod aut Jesuitis injurium videri posset, aut excitata controversiæ summam peteret. Nunquam ille iis in occasionibus vocatus in testem, nusquam in iis auditus, nusquam laudatus a nobis est, ne contra litigantium jura peccaremus. In iis duntaxat factis statuendis suffragium ejus imploravimus, quæ vel nihil adversæ parti præjudicent, vel levis admodum momenti reputentur. In una, (quæ certe & injuria parti, & gravis momenti videri potest) referenda, probandaque Valentini catastrophe Lemosium appellavimus. (2) At tantum abest, ut testis personam induerit, ut potius accusati, a nobis ab injuria vindicandi adversus æmulorum audaciam, qui eum calumniæ postulant, quasi eam falsari Augustini labem Adversario suo affinxisset. Quare Valentini casum Lemosii testimonio nequaquam probavimus eo loci; sed Lemosii narrationem, ne deinceps calumniæ postuletur, aliorum testium suffragio confirmavimus.

De commentitiâ Lemosii palinodia lege lib. iv. cap. 26.

Lemosii fide tuti alicubi Libro II. adnotavimus, Cassiani Sanctitatem, reclamante Pontifice Maximo, ambitiosius a Molinianis elatam fuisse, quo tempore Romæ maxime concertationes istæ ferverent; sparsasque tunc, ad aucupandam plebeculæ venerationem, ossium particulas: nam & hoc scripsit ille tomo I. tractatu 5. de Erroribus Cassiani cap. 2. Sed absit, ut a nobis Cassiani sanctitati injuriam importari, idcirco quis autemet: quippe qui id eo tantum observavimus animo, ut illorum artes ex digito monstraremus, qui Cassiani doctrinæ orthodoxiam ex ejusdem sanctitate commendare satagebant, ne Molinianæ assertiones, iisdem cum Semipelagianæ lue ponderibus appensæ, ulli patere censuræ viderentur. Cæterum de Cassiani sanctitate contentioniis funem cum aliquo ducere, nobis haudquaquam est animus. Neque enim usque parum in Augustini, illiusque Discipulorum lectione decocti sumus, ut latere nos possit, quæ pietatis, & religionis opinione, uti fratres, ac sanctos exceperint eos, qui vulgo Semipelagianis in Galliis audiebant. (3) Nec nos fugit, Joannem Cassianum, Hilarium Arelatensem, (4) & Faustum Rhegiensem, Massiliæ, Arelate, ac Rhegi inter Divos, erectis aris, adnumerari. Quin & hoc nobis notum, Urbanum V. caput Cassiani, Massiliæ in argentea theca inclusum, hac epigraphe ornandum jussisse: *Caput S. Cassiani*; ejusdemque memoriam ea in urbe celebrari die 23. Julii, eique precum Officia solenni ritu perfolvi. Quia, licet de gratuita prædestinatione ad primam gratiam ab Augustino procul abirent illi; ea tamen ætate temporum versabantur, quæ necdum veritas hæc in rem definitam abierat, licebatque, tuta fide, in partem alterutram disputare. Anno quippe demum centesimo ab Augustini obitu, ac diu post fata ultima, a primis illis Semipelagianæ sectæ Principibus peroluta, veritas hæc inter fidei capita in Synodis Arausicana, & Valentina relata fuit. Tum primum his illa magna, quæ sanctissimos, ac doctissimos utrinque viros in Gallia centum, & amplius annis exercuit, ex Sancti Augustini sententia extremo judicio finita est: Semipelagianismus tunc tandem ad turulum ductus, Felice IV., & Bonifacio II. Apostolicæ Sedis sigillo lapidem obsignantibus.

Quam in rem scite a Doctissimo Jesuita Jacobo Sirmundo adnotatum lego in Notis ad Arausicanam Synodum II.: *Intererat, Concilium istud, quod Leonis olim Pape temporibus asserabatur, ad hæc potius tempora (a. 529.) differri, propter multos doctrinæ, & pietate præstantes Vivos, qui, spatio interjecto, favere in Gallia vixi sunt Semipelagianis: quorum placita in hac demum Synodo, quam Sedis Apostolicæ auctoritas comprobavit, penitus explosa, ac rejecta sunt.* Quibus similia idem Scriptor habet in Notis ad Epistol. 9. lib. 9. Apollinaris Sidonii: *Faustum vero, inquit, & si qui tum in Gallia (quod dissimulari non potest) cum eo senserunt, aliquo modo excusare, ratio illa videtur, quod ante Synodum II. Arausicanam, ann. 529. habitam, vixerint; cujus placitis Ecclesia deinceps, tanquam norma doctrinæ, adversus Semipelagianorum errores usa est.* Hanc ultimam observationem ex Sirmundo

No-

(1) Pag. 49. (2) Lib. 3. c. 5. (3) August. de dono perse. cap. ult. De Prædest. SS. cap. 20. (4) S. Hilar. Epist. ad S. August.

Notis eliminare, operæ pretium duxit Philippus Labbæus, ejus Socius, in Editione posteriori ann 1652. ab ipso procurata. Aliam pariter rejecit ex Notis ad eandem illam Arauficanam Synodum, quam eam ob causam hoc loco exscribere, supervacaneum non erit: *Ceterum gravi, ac diuina contentioni, quæ Sanctissimos, & doctissimos utrinque Viros in Gallia centum, & amplius annis exco-* *cuit, finem postea tandem attulit Synodus Arauficana II., quæ totam de gratia, & libero arbitrio con-* *roversiam ex S. Augustini sententiâ composuit.* Hæc nimirum postrema verba sunt, quæ Labbæum male habuerunt, quia his agnoscit Sirmundus, ac palam prædicat, ex S. Augustini sententiâ pependisse totam hanc fidei quætionem, ejusque judicium, secundum celeberrimæ Synodi, ac ipsius Apostolicæ Sedis præscriptum.

Lemosium quod attinet, fatendum, jejune satis de Cassiani, & Fausti sanctitate ipsum scripsisse, S. Prosperi Aquitani fustragio nixum, qui licet Semipelagianorum magna virtutum merita initio commendasset; (1) vocato tamen ad Superos Augustino, ejusque libris a (2) Cælestino Summo Pontifice solenniter approbatis, nova rerum inducta facie, in eodem, velut hypoeritas, stilum acuit, totisque lacertis depugnavit; quod sancto Doctore, posthabito Apostolicæ Sedis oraculo, refragari pergerent, ejusque gloriosis manibus insultarent. Ac re ipsa quidem Cassianum, Semipelagianum agminis primipilum, ventilandum aggressus Prosper Aquitanus, paucis quidem, sed atris coloribus depingit istud hominum genus, cum quibus manus confereret; illosque sub ipso Præfationis initio (3) immoderatos calumniatores, domesticos malignos; habentes speciem pietatis in studio, cuius virtutem dissentient in sensu; fallaces calumniatores; hypocritas, qui reverentiam sibi præsumptione pepere- runt; viros austeri supercilii, & terrice frontis, insidiosos seruatoros, novisque reos appellat; eisque satis gratificatum existimat, si sub Operis finem, Ecclesiæ communionem potiri illos etiamque, agnoscat: Quorum tamen, inquit, dum adhuc sum a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; donec Dominus per Ecclesiæ Principes, & legitimos judiciorum suorum ministros, hæc, quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt turbata, componat. Quibus verbis Massiliensium fidem, pro conditione temporum, ac pendente, ut ita dixerim, lite, ponit in tuto; sed objectam hypocrisis, & calumniæ labem non abtergit. Quin & illos *rasa ire*, in Epistola ad Rufinum, ignominia causa contemptum appellat.

Eadem illos virga ferit S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 30., ubi primos illos Semipelagianæ sectæ conditores, non zelo, sed livore in Augustinum accensos affirmat: *Hinc itaque præ-* *vitati, quæ B. Augustini dicitis, non ex veritate, sed ex livore obijciuntur, tali Prosper sermone* *respondit.*

Nihilo in Cassianum humanior existit S. Isidorus Pelusiota, qui suam illi procacem, & petulantem loquacitatem in faciem illi, data ad ipsum Epistola 309. *Te caducam, inquit, & corruptioni obnoxiam vitam fugisse, atque in Monasticum studium cursum contendisse, audio; atque interim tamen* *procacem, ac petulantem linguam habere, ac temere loqui.*

Durius longe multo, quod habet Siebertus in Chronico, ad annum 407., quod & Vincentius Bellovacensis lib. 19. Speculi Hist. cap. 14., & S. Antoninus 2. part. Hist. tit. 10. cap. 10. §. 2. suis calculis probant; Cassianum scilicet a S. Joanne Chryostomo, a quo sacris fuerat initiatus, ab Ecclesia Constantinopolitana tandem ejectum, Massiliam transfretasse. Num quis forte id in ejus religionis, ac sanctitatis argumentum accipiat?

Guilielmus Estius in Responsione ad Joannem Deckerium Jesuitam, in Appendicem nostram relata Num. XVI. testis est locuples, Ruardum Tapperum, Lovaniensem Doctorem celeberrimum, a quodam Scholæ collega ferio fuisse admonitum de Fausto, quod non venerabilis, ut ille eum vocabat, sed damnabilis auctor esset; & ea re sibi indicata, vehementer Tapperum obstupuisse, ut ego, inquit Estius, ex illo ipso Collega (Judoco Tiletano, ut putatur) accepi.

Molanus e Divorum albo Faustum expunxit, quem S. Isidorus libro de Viris illustribus, cap. 14. *profunde calliditatis virum* appellat. Eundem sacro titulo primum exiit Cardinalis Baronius, donec, Rhegiensis Ecclesiæ schedis acceptis, antiquum illi honorem restituit: constanter tamen *vulpeculam, vesipellem* nuncupat in Annalibus. Sed quid tandem? Quotquot Capitula celeberrima, Cælestini Romani Pontificis Epistolis ad Gallicanos Episcopos datis assuta, ipsi Cælestino tribuant, non Prospero, alterive Augustini discipulo, primos illos Semipelagianorum duces a pertinaci heresi liberare vix possunt, nisi decantatam ab eis palinodiam obtendant; quod liberalis ingenii foret. Cum enim tam dilucide prima salutis initia in Capitulis divinæ gratiæ tribuantur, sancto scilicet co-

(1) Epist. ad S. August. (2) Epist. ad Gall. Episc. (3) Præfat. lib. contra Collat.

gitatio, pium consilium, omnisque bonæ voluntatis motus (quæ omnia Semipelagiani, post datas ipsas Cælestini litteras, liberi arbitrii viribus arrogabant) errorem, sua jam ætate ab Apostolica Sede proscriptum, pertinaciter defendisse censeferi possent; vixque hujusce litis eliquatio ad Arauficanæ Synodi tempora detrueretur, ubi primum veritas, per Semipelagianos obfirmatis animis oppugnata, in fidei dogma transferretur: nisi quod sententiam in illos non e Tribunali tulerat Cælestinus.

Neque tamen hæc adnotamus, quasi Cassiani, ac Fausti sanctitatem, in ore famæ volitantem, quamque nos, fusa ad sacras illorum aras pia precatione, venerati sumus, vocemus in dubium; sed ut Lemosio nemo quisquam vitio vertat, quod illam, nullo in hanc diem universalis Ecclesiæ judicio acclamata, minus noverit, & sacros honores Semipelagianis deferri, amaro animo tulerit. Hoc certe scio, a vero illos longius abire, ac duriori animadversioni esse obnoxios, qui, colendæ nonnullorum Semipelagianorum sanctitatis obtentu, eorundem doctrinam absolvent; Cassiani, & Fausti lucubrationes, sacro anathemate a Gelasio in Concilio Romano percussas, hæreseos immunes effutunt; Apologias adornant; D. Prosperum, ut eorum famæ decurtatorem, exagitant, vertuntque ludibrio. Proh infrunitam audaciam, pessimamque desperatæ causæ advocacionem! Augiæ stabulum purgandum aggrediar, si quæ Thomas Pio, Mariana, Guesnajus, Ariaga Jesuitæ in eam rem congeste sparciloquia, velim in indicem cogere. Notare hic satis sit, Thomæ Pio Societatis Jesu Theologi assertiones numero sex, quas supremum Hispaniarum Inquisitionis Tribunal censorio sigmate confixit, ex ejus ad quætionem 23. primæ partis D. Thomæ Commentariis excerptas. (1)

1. Cassianus non fuit Semipelagianus, nec in ejus libris reperitur aliquid, quod sit Pelagianum, aut Semipelagianum.
2. Faustus, Rhegiensis Episcopus, non fuit Semipelagianus, nec in ejus libris reperitur aliquid, quod sit Pelagianum, aut Semipelagianum.
3. Initium nostræ salutis spiritualis ex nobis est.
4. Quodammodo expectat Deus voluntatem nostram, ut det suam gratiam, & vocacionem ad dona supernaturalia.
5. Deus dat saltem aliquam vocacionem fidei intuitu bonorum operum naturalium.
6. Merito videtur Gemadius, in Catalogo Illustrium Virorum agens de Prospero Aquitano, sic sensisse: Legi librum adversus Opuscula Cassiani, quæ Ecclesia Dei salubria probat, ille infamat nociva.

In eas Assertiones, ut falsas, temerarias, in fide erroneas, & heresis Semipelagiana saurices animad- vertit Sacer Confessus, librumque Scholarum usibus sublatum edixit.

PARAGRAPHUS DUODECIMUS.

De Decreto Innocentii X.

Proscriptis quinq; famosis Propositionibus, Decretum edidit Innocentius X. in Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis die 23. Aprilis 1654., quo plurimos libros damnavit, pro tuenda Janfenii causa recens editos, cum aliis nonnullis. Tum ad eisdem Decreti calcem instar appendicis ita addidit: *Ceterum, cum tam Romæ, quam alibi circumferantur quedam asserta Acta man-* *uscripta, & forsam typis excusa, Congregationum habitatum coram felicis recordationis Clemente VIII.,* *& Paulo V. super quæstione de Auxiliis divina gratiæ, tam sub nomine Francisci Pegna, olim Rotæ* *Romanæ Decani, quam F. Thomæ de Lemos Ordin. Prædicatorum, aliorumque Prelatorum, & Theologo-* *rum, qui, ut assertitur, prædictis interfuerunt Congregationibus, nec non quoddam Autographum, seu exem-* *plar cujusdam assertæ Constitutionis ejusdem Pauli V. super definitione prædictæ quæstionis de Auxiliis, ac* *damnationis sententiæ, seu sententiarum Ludovici Molinæ Societatis Jesu; eadem Sanctitas sua præsentis hoc* *Decreto declarat, ac decernit, prædictis assertis Actis tam pro sententiâ FF. Ordinis S. Dominici, quam* *Ludovici Molinæ, aliorumque Societatis Jesu Religiosorum, & Autographo, seu exemplari prædictæ asser-* *tæ Constitutionis Pauli V. nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, seu a quocun-* *que alio allegari posse, vel debere; sed super quæstione prædicta observanda esse Decreta Pauli V., &* *Urbani VIII. suorum Prædecessorum.*

Hoc illud est extremum vallum, quo se Moliniani recipiunt, cæteris depulsi munimentis: hoc facræ lineæ talum, quod ultimo tandem movent. Mirum, quot ejus occasione scenas agat Quætionem even-

(1) Thom. de Lemos tom. 1. tract. 5. de Error. Cass. cap. 3.

eventilator, iis Innocentii verbis turpiter abusus, (1) nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, seu a quocumque alio allegari posse, vel debere! Congregationum Acta, quibus tota nititur Auxiliorum Historia, infida Instrumenta Apocrypha fide indigna Magni Pontificis Decreto iniusta spuria incerta Secretario perperam inscripta primigeniis fontibus minime consona, passim appellat. Nec modo Acta vellicat, verum etiam Dei jura emulatus, intimos cordis nostri sinus scrutatur, reteggit, ac tantum non inferis damnat: Nos nescio quibus conscientia stimulis agitari, inquit, ob laudatos quam sapissime Congregationis Commentarios: Decretum Pontificum a nobis violatum, dicitur, data iis Instrumentis integra fide, quibus nullam habendam, pronuntiavit. Summus Ecclesie Hierarcha . . .

Has omnes officinas, falsaque Innocentiani Decreti interpretamenta, quibus auritus grex, Romani usus ignarus, illuditur, depellit brevis hæc adnotatio. Nempe eam Innocentii phrasim, nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, seu a quocumque alio allegari posse, tritam esse Romanæ Curie formulam, qua Instrumenta quæque, integra licet, & incorrupta, notari solent vel ob id unum, quod publica fide non consent, sic ut ex fori Romani usu, Decretorum quorumcumque, aut Declarationum exemplis, seu cufis, manu exaratis, nulla sit adhibenda fides, nisi Cardinalis Præfæcti Chyroglypho, sigilloque munita prodeant. Ita sanxit Sacra Cardinalium Congregatio, Concilii Tridentini Interpretum, mandante Urbano VIII: Pontifice Maximo, die 2. Augusti anno 1631., eandem illam formulam usurpans, quam secutis inde temporibus, Actorum istorum occasione, usurpavit Innocentius. Ex speciali SS. D. N. jussu, mandat Sacra Congregatio, & precipit, hujusmodi Declarationibus, tam impressis, & imprimendis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in judicio, & extra a quocumque adhibendam; sed tantum illis, que in authentica forma, solito sigillo, & subscriptione Emin. Cardinalis Præfæcti, ac Secretarii ejusdem Congregationis, pro tempore existentium, munita fuerint. In eundem sensum, eademque pene verba Sacrorum Rituum Congregatio pronuntiavit, die 11. Augusti 1632. Cum ad notitiam Sacre hujus Congregationis pervenerit, quamplures Declarationes, Decreta, seu Decisiones, sub nomine ejusdem Sacre Congregationis, absque illius auctoritate impressas, in libris, seu aliis Operibus circumferri, & allegari; ex speciali SS. D. N. jussu mandat, & precipit, hujusmodi Declarationibus, tam impressis, & imprimendis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in judicio, & extra a quocumque adhibendam; sed tantum illis, que in authentica forma, solito sigillo, & subscriptione Emin. Cardinalis Præfæcti, ac Secretarii ejusdem Congregationis, pro tempore existentium, munita fuerint.

Quis non videat, idem plane ab Innocentio de Actis in controversiam adductis sancitum, statutumque, quod de Congregationum Instrumentis statuerat Urbanus VIII., quæ Cardinalis Præfæcti, ac Secretarii Chyroglypho, sigilloque carent? Si ergo, spectatis Innocentiani Decreti verbis, colligere liceat, Auxiliorum Acta infida esse instrumenta, apocrypha, fide indigna, Magni Pontificis Decreto iniusta, spuria, incerta, Secretario perperam adscripta, primigeniis fontibus minime consona; quidni, spectatis Urbaniani statuti formulis, colligamus, iisdem notis inultas quascumque Congregationis Declarationes, seu typis editas, seu manu transcriptas, ex quo Cardinalis Præfæcti, ac Secretarii Chyroglypho, sigilloque carent? Quo itaque loco habebimus Fagnanos, Barbofas, Jordanos, Antoniellos, Lezanas, Pignatellos, ceterosque plane omnes Canonum Interpretes, qui, post vulgatum Urbani statutum, eas Congregationum Declarationes in suos ad Jus Canonicum Commentarios transluderunt; quin etiam & illas, quæ nusquam ex Juris præscripto vulgatæ fuerant? Num eos occultis conscientia stimulis agitari effutiemus; aut certe violatum ab iis Decretum Pontificum obtendemus; quod iis Instrumentis integram fidem dederint, quibus nullam in judicio, vel extra tribuendam, pronuntiavit Ecclesie Catholice Pontifex?

Quis ergo sit laudatæ appendicis sensus, nemo prudens non intelligit. Congregationum Acta a libris damnatis caute fecernit Innocentius. Hæc enim nec proferribit, nec censura notat, nec pro Apocryphis haberi vult; sed pro neutra diffidentium parte laudari posse, duntaxat decernit: quia nempe, Auxiliorum controversia semel in suspensio posita, & missa in aliud tempus ultima sententia promulgatione, fidem in judicio nullam faciunt, quæcumque in partem alteram definita sunt, ac statuta, nec unquam sententia Pontificæ vim obtinebunt, donec ultima illa juris solemnitas accesserit. Pro nulla igitur parte laudari possunt eo sensu, quasi ob latas ibi censuras causa ultimo definita putanda sit, aut adversa doctrina invidiosum Pelagianismi notis inurenda veniat, aut alteri parti suas etiamnum opiniones tueri non liceat; quod sane ne per umbram nobis venit in mentem; modo ea, qua

(1) Quest. 2. Cap. 3. & 4.

qua illos Ecclesia Catholica donat interim, indulgentia modeste fruuntur, nec vanis (quod interdum faciliare solent) Molina sui triumphis Trophæa excitent paulo, quam par est, confidentibus.

Verum quis idcirco putet, sublatam iis Actis historiae fidem, ut, seposita censoriarum auctoritate, ne facti quidem veritatem testari possint? Si sic est, ubi publica fides, ubi societas, ubi religio? Sufferit iusta de causa Innocentius X. publicam scriptis omnibus auctoritatem, Juris fidem ademerit, donec suprema auctoritate promulgarentur: bene est. At id efficere non potuit, ut quæ Secretario commentariis inserta sunt, re ipsa inserta non sint. Id vero nobis sufficit unum, qui de Congregationibus istis non dogmaticè, sed historice scribimus; unicuique enim liberum erit Acta consulere, an aliter habeant, quam retulimus. In hanc sententiam Canonum periti Urbani Decreta interpretantur, suamque in laudandis Congregationum Declarationibus, nusquam ex Juris forma promulgatis, religionem abolunt. Nullam esse fidem adhibendam; intellige certam, & indubitam; ad minus enim probabilem fidem veniunt, (quæ humane historiae propria est) si a viro fide digno referantur. (1) Suffragantur utroque pollice Cæsarei Juris Interpretes ad Legem damus 23. Cod. ad legem Corneliam de falsis, & ad legem 2. §. hæc igitur omnia 19. Cod. de veteri jure enucleando, ubi Justiniani interdictum, ne quis legem antiquatam laudaret, sic accipiunt, ut ad causæ duntaxat decisionem laudari nequeat, tamen ad historiae fidem adduci possit, ut nihil antiquitatis penitus ignoretur: Quod ipsius Justiniani interpretamentum est §. Inst. de Testamento ordinandis, & in lege unica §. cum in triplici 2. Cod. de Caducis tollendis

Novit id Serenissimus Princeps de Conty, qui Stephano Dechamps Jesuitæ, ad hujusmodi Innocentianum Decretum confugienti, ut Scriptum a Clemente VIII. editum exsularet, ita reposuit: (2) Quod alteram caput atinet, a R. P. Rectore nobis obiectum, Innocentium scilicet X. ea omnia apocrypha pronuntiasse, quæ de Divinorum Auxiliorum controversia typis edita fuerant; bona ejus pace repono, in primis Decretum hoc Generalis duntaxat Inquisitionis auctoritate prodidisse, quæ a Gallis recepta non est; ac propterea nihil illud exemplaribus in Gallia editis obesse posse. Secundo, Autographum, Parisi servatum, eo Decreto minime peti, tamen transumpta typis edita pro apocryphis habentur; cum nullum Inquisitionis Decretum efficere possit, ut id re vera non scripserit Clemens VIII., quod re ipsa certissime scripsit. Demum Scriptum apocryphum dicere idem profecto non est, ac suppositivum declarare; sed publica duntaxat fide minus dignum, minusque authenticum; quod publica auctoritate minime prodierit. Atque id quidem Romæ prudenter admodum fieri solet. At non id absit, quominus Scriptum suæ interim veritate fruatur. Quamquam nec illud etiam invidiosum Apocryphi vocabulum usurparit Innocentius X., sed alia longe mitiora, quæ Actorum auctoritatem minus elevent.

Serenissimi Principis judicium confirmant exempla bene multa. Sic ann. 1657, cum absque Romanæ Curie licentia typis prodidissent privata Theologorum suffragia, qui primum de Janfenii propositionibus pronuntiaverant; re ad Alexandrum VII. delata, ita die 6. Septembris Decreto sancitum est: Et quia circumferuntur quedam folia impressa anno 1657., quorum ritulus est: Tridacina Theologorum, ad examinandas quinque Propositiones ab Innocentio X. selectorum, suffragia, seu, ut appellant, Vota Summo Pontifici scripto tradita; Eadem Sanctitas sua præfæcti hoc Decreto illa prohibet; & declarat, ac decernit, iis, tanquam Apocryphis, nullam fidem esse adhibendam, nec a quocumque allegari posse, vel debere. Nec tamen ullus idcirco fuit, qui vel nulla, vel ab iis diversa suffragia Pontifici data finxerit, fatemur cum prima causæ cognitio facta est a die 1. Octobris 1652. ad diem 20. Januarii 1653.

Sic anno 1621. sub Gregorio XV. renovata Pii IV. Bulla, quæ incipit Benedictus Deus, ex Decreto Congregationis Concilii sub die 29. Aprilis, prohibita sunt omnes, & quæcumque Collectiones declarationum, decisionum, seu interpretationum Congregationis Concilii, tum impressæ, tum imprimendæ: quod & eodem anno die 6. Julii ab Indicis Congregatione confirmatum fuit. At quid ita? Nullane sunt, aut certe possunt esse veræ, ac germanæ hujuscemodi definitionum Collectiones? Quid, si eas aliquis, ex ipsius Congregationis commentariis petitas, typis ederet? Ideone falsæ putandæ essent? Absit. Hæc itaque Romanæ Curie Decreta publicam duntaxat, & authenticam in judicio fidem eripiunt, non humanæ historiae credulitatem.

Serry Tom. I.

g

Ac-

(1) Lezana in sum. v. sac. Cong. Fagna. in 1. Decr. de const. capit. (2) In 2. Resp. ad P. Dechamps. Pour ce que dit le R. P. Recteur, qu'Innocent X. a déclaré tout ce, qui a été imprimé de la Congrégation de Auxiliis Apocryphe: il agrédera que je lui dise, que ce n'est qu'un décret de l'Inquisition, dont les Français ne reconnaissent point l'autorité; & qu'ainsi cela ne fait rien contre ces Imprimés; qui ont été publiés en France. Secondement, que quand les Imprimés seroient déclarés Apocryphes, l'Original ne l'est pas; qui est paré à Paris: & qu'il est impossible, qu'un décret de l'Inquisition empêche, que Clément VIII. n'ait écrit ce, qu'il a effectivement écrit. En dernier lieu déclarer une chose Apocryphe ce n'est pas dire, qu'elle est fautive; mais qu'elle n'est pas imprimée avec permission; & cela se fait toujours à Rome, par une police très-judicieuse: mais cela n'empêche pas la vérité de l'Écrit.

Accedit Proferi Fagnani suffragium, observatione dignissimum. Erat, uti notum est, Juris Pontificii consultissimus, utriusque, ut vocant, signaturæ Referendarius, vir ingentium virtutum, atque in Sedem Apostolicam meritorum; qui cum multos annos Sacræ Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a secretis fuisset, plurima in suis ad Libros Decretalium Commentariis Decreta, Responsa, Consulta laudavit, ut in publicis Congregationis Actis, ac Tabulis legerat. Vix unam, alteramve eruditi Operis paginam evolveris, ubi non aliquod hujus Congregationis Statutum, aut Rescriptum occurrat. Jam quis hæc, amabo, fabulis accensenda putet eo vel nomine, quod illorum bene multa secundum publicas juris formulas vulgata non fuerint, Cardinalis Præfæcti, & Secretarii subscriptione, sigilloque communita? Effet id profecto lepide festivum, Viroque Celeberrimo, qui tot illa ad Actorum, & Tabularum fidem exegit, injurium nimis. Et is tamen, is ipse Fagnanus singulari Præfatiuncula Lectorem initio monuit, nequaquam pro authenticis haberi posse tot illa ab semetipso laudata Rescripta, nisi Cardinalis Præfæcti Chirographo, sigilloque munita prodeant. *Quæ in his Commentariis, inquit ille in Monito ad Lectorem, Responsa S. Congregationis Eminentissimorum Patrum Concilii Tridentini Interpretum sparsim pro re nata referuntur, quamquam fere omnia exscripta fideliter, dum eidem Congregationi essent a secretis; ea tamen minime habenda pro authenticis, scire debes, quando Emin. Cardinalis Præfæcti, & Secretarii subscriptione, signoque carent. Nec aliud mihi consilium, aut voluntas alia, &c.*

Hoc ipsum ab Emin. Cardinali Albizio facilitat observamus in libro *De Inconstantiâ in fide*. Ut enim Romanæ Inquisitionis Generalis Assessorum diu egerat, infinita propemodum Sacri Senatus judicia, statuta, rescripta, ex ejusdem publicis Commentariis eruta, pro re nata laudavit, ac sæpius etiam exscripsit; quorum tamen pars maxima nusquam ex juris præscripto vulgata fuit. Quis hic Eminentissimum Virum, ut fabularum venditorem, idcirco traducat? Id ergo certissime statuendum, posse scriptum aliquod publicæ authenticæ titulo, ac dignitate defraudari, tametsi privata aliunde stet fide, & quavis suppositionis labe purissimum; eaque idcirco de causa Innocentium X. nonnullas Congregationis Auxiliorum scriptiones authenticæ titulo exuisse, ne certam & omnimodam in judicio fidem facerent, quod illis publica juris solemnitas nondum accesserit: tametsi fabulis accenseri nullatenus possint, sed certam Historiæ fidem faciant, omnemque suppositionis suspicionem procul amoveant.

Addiderim, pacis quandoque studio prohiberi libros, nullius licet malæ doctrinæ nota dignos: Quis enim aut pro Jansenio, aut pro Patribus Societatis nihil scriptum hæcenus, aut scribendum in posterum arbitretur, quod malefanæ doctrinæ notam effugiat? In Indice tamen librorum prohibitorum sub Innocentio XI. pag. 179. pari virga notantur libri omnes, opuscula, theses, aliæque omnia, tam edita huc usque, quam imprimenda, tam contra, quam pro Jansenio, & Patribus Societatis. (1)

Quis dixerit, in causa Veneti Interdicti nihil fani coloris aut editum hæcenus, aut edendum in posterum? Et tamen universis lucubrationibus, hoc de argumento adornatis, nigrum theta præfigit idem ille librorum vetitæ lectionis Indiculus; non ut universis scriptoribus, in alterutrius partis studia venientibus, invidiosam notam inurat; sed ut, pace Pontificem inter, ac Republicam tandem inita, odiosæ litis documenta æterno fileatio involvantur.

At nihil æque ad præfens institutum facit, quam quod simili profus eventu sub Clemente VIII. gestum est. Gravis inter Chalcedonensem Episcopum, & Angliæ Regulares controversia emerferat, quam fiduciario Decreto composuit Pontifex maximus. Vetuit die 9. Octobris, ne quis instrumenta litis, aliæve hac occasione adornatas lucubrationes typis eaderet: quod idem ab Urbano VIII. die 5. Maij 1631. confirmatum est. Non id tamen obsuit, quin typis demum mandarentur. Qua de causa die 19. Martij 1633. sacra Indicis Congregatio libros editos suspendit solenni Decreto, vetans sub pœna excommunicationis ipso facto reservata, ac Summo Pontifici reservata, ne quis illos rursus eaderet, aut editos servaret. Verum, ne quis edictum perperam acciperet, ut vel idcirco iudicata cause merita, vel injuriam Auditoribus irrogatam caufaretur; edicti sensum subjunctis verbis aperuit: *Ne quis autem ex hoc Decreto alios criminandi, vel exprobandi occasionem aliquam arripiat; eadem Sacra Congregatio expresse declarat, se in presenti non intendere aliquid de meritis cause statuere, vel ulli Auctori, aut Operi ignominiam aliquam, vel notam male doctrine inferre: sed iudicium horum omnium Apostolicæ Sedis in opportunum tempus reservans, nunc precipit, ne quis adverse partis libros, tra-*

(1) Idem longe priori jure dicendum de prohibitione librorum omnium, qui spectant directe, vel indirecte, ad controversiam exortam inter Chalcedonensem Episcopum, & Regulares Angliæ.

ctatus, eorumve Auctores hereses, vel male doctrine nota, seu alia quacunque, ante Sedis Apostolicæ definitionem, verbo, vel scripto deinceps afficiat.

Is attendentur profecti vitiligatores, qui obtentu Innocentiani Decreti Congregationum Actis irrogatam injuriam fabulantur; atque ex ipsa Indicis Congregatione noverint, quis hujuscemodi Decretorum sensus, quæ ratio, quæ potestas. (1) Certe, si nulla Auditoribus irrogatur injuria, testaque manent Chalcedonensis Cause merita, tametsi sub excommunicationis pœna librorum editio proscripita sit; quanto minus Innocentii Decreto illata Auxiliorum Actis injuria putanda erit, cum & ab omni Censura, & a quibusvis invidiosis notis abstineat? Sed adest ejusdem Instituti Magister, qui hæc illos amice doceat, Michael Tellier in sua Christianorum Apologia, (2) ubi pervulgatum Coronelli Compendium fabulis nequaquam annumerari patitur; eosque calumniæ postulat, qui id a se alibi factum objiciebant. Porro universa Coronelli Acta eundem post Innocentii Decretum fortunæ exitum habent: nulli plus, minusve derogatum est.

Clamat Quæstionum ventilator, non ipsa duntaxat Actorum exempla Innocentii X. Decreto comprehendi, sed ipsum etiam meditati Diplomatis Autographum, hoc est, inquit, (3) archetypum Instrumentum. At temere prorfus, & inscite. Etsi enim Autographi nomine Archetypum Instrumentum intelligatur sæpe numero; non intelligi tamen hoc loco, compertum est, duplici capite. Primo, quod illic Autographum designetur, quod Romæ, atque alibi cum cæteris Actis circumferebatur. *Cum tam Romæ, quam alibi circumferantur quedam asserta Acta. . . . Necnon quoddam Autographum, seu exemplar cujusdam assertæ Constitutionis &c.* Ecquis porro dicat, archetypum Instrumentum Romæ, atque alibi circumferi? Secundo, quod Autographi vocabulum altero temperaverit Innocentius: *Autographum, inquit, seu exemplar, quod transumptum usu forensi significat, a primigenio Archetypo plane distinctum. Gregorius IX. cap. 1. de fide instrumentorum. . . . Si Scripturam authenticam non habemus, ad exemplaria nihil facere possumus: Paulus Jurisconsultus, lege quicumque ff. de fide Instrumentorum. . . . Quicumque a Fisco convenitur, non ex indice, & exemplo alicujus scripturæ, sed ex authentico convincendus est. Ulpianus lege cætera ff. familia eriscunde. . . . Hæres Testamenti exemplum dare debet: tabulas vero authenticas retinere, aut in ade reponere.* Unde Plinius Epistola 291. *Exemplar testamenti, quamquam mendosum, nisi tibi. Autographum igitur intellexit Innocentius non primigenium, sed exscriptum, quale passim circumferebatur. Quamquam si primigenium, & archetypum intellexisset, nihil in nos statuisse putandum esset, qui ipsa Actorum archetypa Instrumenta a nemine laudari posse profiteremur ad motæ controversiæ definitionem; nullamque iidem juris fidem adhibendam, donec suprema auctoritate promulgentur.*

Ludit vero, illuditque Leodius Disputator, seque falsum interpretem prodit, dum Acta Congregationum, velut infida Instrumenta, ac primigeniis fontibus minime consona, ab Innocentio habita reputat, quod nullam iis fidem adhibendam declaraverit: quasi non aliud omnino sit infidum instrumentum, ac primigenio fonti minime consonum; aliud, cui nulla fides habenda venit. Fidem quippe nullam scriptioni debitam dicimus, ex quo publicæ fidei notis munita non est, quamquam alias Archetypo syllabatim respondeat. Ecquo vero pacto Acta hæc infida, & primigenio fonti minime congruentia pronuntiasset Innocentius; cum ne ea quidem vidissent, & cum Autographo contulissent quibus edendi Decreti provincia demandata fuerat; nec satis compertum haberent, num essent typis cusa, an manu duntaxat exarata? *Circumferuntur quedam asserta Acta mss., & forsitan typis edita.*

Verum, etsi nihil ex Innocentii Decreto ad eripiendam Congregationum istarum Actis humanæ saltem historiæ fidem extendi posse, nemo nesciat; adeo tamen Molinianis Actoribus aridit, eoque uno causam suam in tuto positam arbitrantur, ut illud, quavis occasione data, per fas, nefasque imprudenter obrudant. Imprudentiæ hujus specimen videas in nupero Societatis Actore, qui Archiepiscopo Rhemensi supplicem monitionem dedit, ut illum a lato in nonnullas Molinianas assertiones iudicio revocaret. Laudaverat feliciter Illustrissimus Archiepiscopus ex Thomæ de Lemos testimonia nonnulla, non ex scriptis ab illo Congregationum istarum Actis, sed ex Operibus, Apostolica Sede annuente, vulgatis, ac typis editis petita: illico fervidus Actor, quasi ridente Minerva, sibi que secundo favente Mercurio, Innocentiani Decreti auctoritatem opposuit: *Dum vestra Celsitudo, inquit ille, suum illud Pastorale Decretum edebat, non illi profecto veniebat in mentem Innocentii X. Decretum, anno 1654. promulgatum, ubi de Actis disputationis Auxiliorum sermonem habens, que passim Francisci Pegne Rotæ Romanae Decani, & Thomæ de Lemos Ordinis Predicatorum nominibus vulgabatur, decernit Sanctitas sua, nullam esse præteritis iis Actis fidem habendam. Ea vero Pontificio Decreto posita, ipse, quæsa admitten-*

Sery Tom. I.

g ij dus

(1) Annatus, Henao, Ortega, Ferrinus, Decamps &c. Epistola Leodiensis. (2) In Prefatione 3. Editionis (3) Quæst. 2. Cap. 4.

us est testis, qui a Celsitudine Vestra producit? Pape! quam apposite, quam ad Archipræsulis institutum accommodate! Quid enim Innocentii X. Decreto cum Lemosi lucubrationibus typis editis? Sic certe, dum peregrina sectatur Actor, ineptum se blætonem ostendit. Bene tamen omnino est, quod in deprimendis Congregationum istarum Actis tantam Molinæ vindicem operam ponant. Satis ea agendi ratione se produunt; palamque significant, quam infeliciter sibi in ea doctrinæ suæ eventilatione res cesserint; quorum tanti interest, ut retum inibi gestarum Acta æterno, si fieri quidem posset, silentio involvantur.

Satis hæc, pro Decreti Innocentiani expositione, Sunt adhuc, qui illud in Gallis receptum negent, tum quod Romanæ Inquisitionis nomine prodierit, tum quod juxta præscriptas Juris Gallicani formulas vulgatum non sit. Qua de causa in publicis Cleri tabulis inscriptum est: [1] Non hic in dubium vocata est Apostolicæ Sedis Auctoritas in libris configendis. . . . verum existimatum est, istiusmodi Decreta nec in Gallis recipi, nec executioni demandari posse, nisi ab ipsa Sanctitate sua ferantur, debitaque forma exhibeantur, que fidem publicam faciat. . . . Ac propterea non esse Decretum hoc inter cetera Cleri Gallicani documenta referendum; quod probata Juris forma non exstet.

Cæterum hujus Historiæ nostræ fidem non ex solis Actis mss. repetimus. Multa ex aliis documentis, Scripatoribusque hausimus; multa etiam communi fama constant. Hæc vero omnia ob id unum negare velle, quia Congregationum Acta vulgare veritum est, perinde foret, ac Romam a Regno, & Romulo fundatam inficiari, si historiæ omnes, quibus id scriptum est, perirent; aut decreto prohiberentur. Nulla enim lex Principum iussit unquam, aut passa est, hanc fidem communem, & traditionem scripto receptam deleri, atque damnari; alias tyrannus esset, non legitima potestas, quæ jus in memoriam, aut fidem publicam sibi vindicaret. Neque ea mens esse potuit Pontificis Maximi, ut hoc Decreto deleret, quæ recepta sunt, & conservata non Actorum duntaxat fide, sed tot aliunde testium, qui de Auxiliorum Controversia multa vulgarunt. Si qui vero importunius objiciant, indidit saltem silentii leges a nobis hujusce argumenti tractatione violari, priores potius violatores incusent, qui nedum silentii leges, sed & publicæ fidei jura, vulgatis fabulis, conculcarunt: nosque iustæ defensionis titulo, naturali lege asserto, & liberandæ veritatis studio in hanc aleam vocatos intelligant, ut vulgatas ante dies aliquot in nonnullis Galliæ Provinciis fabulas confutemus. Nec grave ferant, hoc idem a nobis impresentiarum responderi, quod ipsimet primi in sui defensionem usurparunt: *Inhibita fuerunt de hac materia scriptiones, & libri; sed eas prohibitiones aliqui magno Ecclesiæ damno violaverunt, atque, ut consulari possent, Catholicos, ut idem facerent, pene violentes coegerunt.* (2)

Si quis Historiam hanc meam denuo impugnare velit, per me licet. Meminerit tamen quisquis id attentabit, ex probatis documentis, ac istarum præsertim Congregationum tabulis mecum agendam esse. Si fecus egerit, ventis illum, ac fabulis pasci sinam, sed responsionis honore non dignabor, ne Sapientis oraculo repugnare videar; *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam.* Stultitiæ quippe genus esse puto, velle de rebus historicis aliter, quam ex illarum documentis pronuntiare, ac definire.

Sed antequam magnum illud Historiæ Congregationum pelagus ingrediamur, juvat paucis attingere insignem controversiam, cujus argumentum Operis hujus nostri materiæ affine est, & cognatum; tractati ullam in ea partem habuisse Molinæ socios, posteritati non sit traditum.

PARAGRAPHUS DECIMUS TERTIUS.

Prima Controversiarum Prolusio. Grimani Patriarcha Aquilejensis, Augustiniane ac Thomisticæ doctrinæ vindex, diu a malevolis appetitus, Tridentinæ Synodi iudicio tandem absolvitur.

Finitis Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi sessionibus, quibus Catholica fides de Gratia, & Libero Arbitrio adversus Calvinistas, & Lutheranos asserta est; prima in Augustini doctrinam, Thomisticis præsertim in Scholis propugnari solitam, tentata velitatio fuit anno 1549, unde prima Controversiarum istarum, & adornandæ Historiæ nostræ ploludia peti possunt.

Patriarchatum Aquilejensem ab annis circiter quatuor occupabat Joannes Grimani, Parricius Venetus,

(1) In Relatione deliberationum Cleri Gallicani super Constitutionem Innocentii X. pag. 31. On n'y mit point en doute la puissance du S. Siege touchant la Censure des livres. . . . Mais on estima, que les Decrets de cette nature pour être reçus, & exécutés en France, outre qu'ils doivent être expédiés par sa Sainteté, doivent aussi être présentés en bonne & due forme, qui puisse faire scy. . . . Et qu'ainsi ce Decret ne pourroit être inséré dans le Præcis verbal, d'autant qu'il n'en l'avoit pas en forme.

(2) Philip. Briet ad annum 1606.

rus, Vir ingenium virtutum, antiquitatis diligens investigator, litterarum amans, & litteratorum Mæcenas beneficentissimus, ex inclyta Grimanorum profapia originem ducens, quæ tot Aquilejæ Patriarchas, tot Ecclesiæ Romanæ Purpuratos Principes, tot Reipublicæ Venetæ Serenissimos Duces dedit. (1) Venetiis agebat ille anno 1549, cum ab suo Vicario Generali Utinensi litteras accepit, quibus significabat, Fratrem Leonardum Utinensem (2) Ordinis Prædicatorum nonnullas inter concionandum propositiones de Divina Prædestinatione protulisse, quæ plebem, totumque confessum non mediocriter offendissent. De duabus præsertim scandalum ortum inquebat: Prima: *Prædestinatus a Deo nullo modo damnari potest; quia quantumvis in peccata labatur, Deus cum ita eripis, quod illum salutem tandem consequi necesse sit.* Altera: *Electio, ac Prædestinatio ita sunt necessariae, ut in voluntate, & arbitrio nostro neque salus, neque damnatio posita sit.*

Re, quantum ex temporis necessitate licuit, mature discussa, rescripsit Patriarcha Aquilejensis prolixam satis Epistolam (3) die 17. Aprilis, qua Prædicatoris, in Hæreseos suspensionem vocati, partes suscipiens, abstrusiora Divina Prædestinationis arcana sufus exposuit; quod id sedandis motibus, & erudiendæ plebi necessarium existimaret. Tractatum etiam hoc de argumento paulo explicatiorem elaboravit post menses aliquot, quo doctrinam, sua in Epistola contentam, cumulatius exponeret, variisque Scripturarum, Conciliorum, ac Patrum testimoniis confirmaret. Nemo fuit, qui per annos circiter duodecim adversus Epistolam, ejusve Tractatum mustiraret; tametsi per universum Patriarchatum, instar Documenti Pastoralis, utraque licubratio vulgata esset. Cœpit anno duntaxat 1560, excitari tempestas ab invidis, corruptisque tenebrionibus, quos sua illi virtus, infractusque animi vigor in regenda plebe concitarent. Cum enim, grassante tunc in Germania hæresi Lutherana, & late finitima quæquæ loca depascente, servando pecori studiosus incumberet, & ad severitatem præstituenda disciplina Ecclesiastica pronior foret, nonnullorum e Clero invidiam subiit, quorum castigandis, ac perpoliendis obsoleto moribus studium impenderat. Opportunum ulciscendi tempus arripere pravi homines, statim atque Pius IV. Pontificatum auspiciatus, sacrum Cardinalium Collegium viris pietate, religione, ac rerum usu insignibus, qui laboranti Ecclesiæ turbulentissimis temporibus opem ferrent, augendum ratus, Patriarcham meritissimum adlegere meditabatur. Consultat Epistolam, ac pene vetustate temporis exesem, e cineribus dolo malo excitatam, ad sacrum Romanæ Inquisitionis Tribunal detulere, tanquam quæ Lutheranos, & Calvinianos de Divina Prædestinatione errores complecteretur, ut eo objecto probro Patriarcham denigrarent, Pontificemque a conferenda Purpura dimoverent.

Verfabatur ille tunc Romæ, dum hæc in eum tempestas sævit: pro viribus adniti cœpit, ut, depulsis objectæ criminationis nebulis, religionem suam, ac fidem in aperto poneret. Ad Pontificis pedes vocatus, Epistolæ suæ doctrinam profluentibus uberim lacrymis exposuit, editumque a se sub idem pene tempus Tractatum obtulit, in quo quid de Prædestinatione sentiret, distinctius exposuerat, omnesque tum hoc de argumento, tum de aliis quibuscunque, sensus suos Apostolicæ Sedis iudicio subjecerat. Fluctuare ad hæc aliquantulum cœpit optimus Pontifex, qui Patriarcham quidem dignitate auctum vellet, ut Serenissimæ Reipublicæ votis, ejusque meritis responderet: at virum, de hæresi nuper accusatum, sacris infidelis induere, pudor erat, Sacræ Inquisitionis confessum in Consistorii pervigilio festinanter indixit, ut præsens ipse Patriarcha Epistolam, in jus vocatam, fidemque suam exponeret. Dixit ergo, imparatus licet, atque ex tempore, de variis Epistolæ suæ propositionibus in suspensionem adductis: sed fidem suam non ita in aperto posuit, ut omnem prorsus nebulam depelleret. Quare, illo posthabito, destinatos viros Purpura induit Pius IV. die 26. Februarii 1561, quos inter, ne invifam sibi Reipublicam faceret, quæ pro Grimani purpura ardentius supplicaverat, duos adlegit Parricius Venetos, Bernardum Navagerium ex inclyto Sapientum Ordine, & Antonium Amulium apud Sedem Apostolicam Oratorem; sponditque, altiori se Grimani fortuna provifurum, cum primum, eliquata causa, omnem fidei suæ offusam nebulam depulisset.

Rem paulo aliter referunt Scripatores Veneti. Joannem Grimani re ipsa ab Summo Pontifice Cardinalem creatum, ajunt, eo tamen tempore declarandum, quo iudicata lite, fidem suam plene purgasset. Quin etiam Joannem Formetium Romam ab Senatu Veneto legatum addunt, qui ob delatam Grimano, & Navagerio purpuram grati animi sensum exsolveret: nihilque interim de Amulio nova digni-

(1) Ex Ughellio in Italia sac. And. Mauroc. in Hist. Venet. Tib. Deciano respon. 9. Pallav. in Hist. Conc. Trident.

(2) Is distinguendus est ab altero Leonardo Utinensi, antiquiore Dominicano, cognomine, & concive, qui Concilio Basiliensi Fœderam translatam interfuit sub Eugenio IV.

(3) Hæc Epistola, cæteraque hujus controversiæ Instrumenta habentur in Appendice, num. 1.

dignitate aucto significaret, ob perpetratum ab eo in ea fuscipienda adversus patrias leges facinus ingens. Audi ea de re Andream Maurocenum, Venetum Senatorem, qui caeteris fufus, accuratius, & elegantius de rebus Venetis scripsit. (1) *Ex Veneta nobilitate tres Cardinales adlegit, Joannem Patriarcham Aquilejensem [a quo pronuntiando ob ei infestam a malevolis calumniam abstinuit] Bernardum Navagerium, qui tunc præcipuum in Republica Sapientis Consilii Magistratum gerebat, M. Antonium Amulium Legatum. Is, quod adversus leges delatam dignitatem accepisset, magnam apud Senatum, Civitatemque universam invidiam subit Joannes Formetius iterum citato itinere Romam contendit, qui de Grimano, atque Navagerio summa dignitate ornatis ingentes Senatus nomine Pontifici gratias ageret. Quod ad Amulium atineret, Pii voluntati repugnare se nolle: caeterum perperam Legatum fecisse, qui Patria legum oblitus, ab officio recessit. Adjectum, ne illum inviseret, neve alloqueretur, neve quidquam de publicis negotiis communicaret. Quid plura? Tam certa de delata (ut aiebant, sub conditione purgandæ fidei) Grimano purpura Venetorum opinio, ut Tiberius Decianus, Marcus Mantua, & Hieronymus Tornielus, Juris Pontificii, ac Casarei in Academia Patavina Professores, sententiam scripto rogati quid juris, confidentissime pronuntiarint, Joannem Grimanum, nova licet inauguratione non accedente, pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali habendum omnino, ex quo fidem suam dato Apologetico scripto purgasset. (2) Verum fuerit ita, nec ne, definire nostrum non est; penes Auctores fides esto.*

Casum hunc, qualicumque ille fuerit, magno animo tulit Joannes Grimanus, Romæ substitit aliquamdiu, causamque suam iudicio maturavit. Epistolæ suæ doctrinam scripto defendit mense Augusto, sententiamque ex Pontificio Oraculo ferri petiit: at supremæ Inquisitionis Tribunali commissa res est. De septem Propositionibus Questio fuit, ex variis Epistolæ locis compendio deductis,

Prima Propositio: *Predestinatio a solo Deo est.*

Secunda: *Predestinatio duntaxat pendet a liberis Dei promissionibus.*

Tertia: *Predestinatus damnari non potest, nec reprobus salvari.*

Quarta: *Reprobos nunquam Deus intuetur oculis misericordiæ suæ.*

Quinta: *Diabolus prevalere non potest contra determinatum numerum electorum.*

Sexta: *In salutis negotio totum Deo tribuendum est.*

Septima: *In reprobis nihil valet liberum arbitrium ad salutem obtinendam.*

Ea de re Congregatio haberi cœpit die 11. Decembris 1561. Ex objectis Propositionibus tres unanimi quidem suffragio; quatuor pro majori duntaxat votorum parte probatæ sunt, nonnullis scilicet Consultoribus erroris suspensionem opponentibus. Hos inter existitisse fertur Felix Perettus Montaltius, qui postmodum sub Sixti V. nomine Pontificatum obtinuit; cujus etiam suffragium censorium, ea occasione datum, in publicis Generalis Inquisitionis tabulis legitur.

Eo se iudicio absolutum Grimanus existimabat, quod ita iudiciorum forma postulare videretur. Verum fecit æmulorum auctoritas, aut etiam [quod æstimare pronum est] conditio temporum, quæ vel minimam Calviniani erroris suspensionem in Ecclesiæ Principe pati nollet, ut causam maturiori examine limari voluerit Pius IV. Sustinuit itaque Grimanus menses aliquot, candidiorem Romæ solem brevi orturum sperans: causam, conjunctis cum Oratore Veneto supplicationibus, eliquari petiit multis admodum vicibus; donec tædio solutus, quod rem suam plus nimio procrastinari cerneret, Roma recessit Neapolim versus, animum magnis, longisque curis defatigatum levaturus: quanquam Roma per multa milliaria jam absens, accepto nuntio, quo ab Augustissimo Senatu vocabatur, viam, quæ Loretum ducit, arripiens, citatis equis Venetias contenderit. Sui tamen, quantum licuit, officii memor fuit: Oratorem litteris rogavit, ut inopinati itineris rationes Pontifici significaret quas etiam (ut ex Rescripto didicit) benignissimus Pater ratas habuit.

Fugæ instar ab æmulis discessus est habitus; quasi causæ meritis diffusus Grimanus maturiori examini se negasset. Fuere, qui illum ea mente aufugisse dicerent, ut causam iudicio Pontificio eriperet, & ad synodum Tridentinam deserret, quæ magno tunc Ecclesiæ emolumento celebrabatur. Quare Legatos suos confestim litteris monuit Pius IV., (3) ne Grimani causam, coram Romana Inquisitione, ac ipsa etiam Apostolica Sede pendente, acciperent, eidemque significarent, non Tridenti comparandum, sed Romæ, ubi litem in integro, si Reus mallet, Confessorio brevi dirimeret. Non itis ille hortamentis eguit; qui licet causam suam ab œcumenica Synodo cognosci maluisset, voluntatem, hortante Senatu Veneto, deposuerat, ne reluctanter Pontificem offenderet.

Grimanum tamen denuo Romæ fisti, Senatus noluit, quod Cardinalium quorundam Inquisitionum

Gene-

(1) *And. Maurocen. lib. 8. hist. Venetæ.* (2) *Vide apud Decianum Resp. 8.* (3) *Die 18. Mart. & 11. Junii 1562.*

Generalium aversum ab illo animum existimaret; sed, qua valuit apud Pontificem, gratia petiit, ut causam ipsemet Concilio committeret; Apostolicæ Sedis auctoritatem nequaquam imminutum, ac læsum iri arbitratus, si causam ab se cognitam, ipso quidem volente, atque mandante, Synodus absolveret. Pronus quidem erat ad assensum Pontificis animus: at repugnante, ut ferebatur, Inquisitionum Consilio, diu hæsit, donec, sedatis animis, instantis Reipublicæ votis omnino respondit. Causæ instrumenta Cardinalibus Morono, ac Navagerio, quos novos Tridentum Legatos mittebat, tradi iussit; quibus, uti & Reipublicæ Oratori, significavit; assentiri se perlubenter, atque etiam omnino velle, ut causam universam Synodus cognosceret. Quapropter ex Pontificis nutu Tridentum contendit Joannes Grimani mense Junio 1563. Magno viginti circiter Prælatorum comitatu cinctus Legatos adiit, quæ res nonnullis stomacho fuit. Iudicium festinari rogarunt Reipublicæ Oratores; at nonnulla mora præter expectationem adjecta est; quanquam enim Pontificis assensum Navagerii, ac Moroni Cardinalium fide nosset Tridentini Patres, operi tamen manum admovere desisterant, donec, misso Romam Curfore, Pontificis voluntatem proprio Rescripto, atque etiam forma Brevis testatam haberent. Rescripsit non sine sensu Pius IV. die 1. Julii privata Epistola, tum subinde die 3. forma Brevis, nihil ultra Navagerii, ac Moroni fidem pro internoscenda Sanctitatis suæ voluntate desiderari debuisse: assentiri se perlubenter, atque etiam omnino velle, ut causa Patriarchæ Aquilejensis Synodi iudicio finiretur: optionem demum Venetis Oratoribus dari oportere, num causam Patrum omnium suffragiis committi vellent; an delegandorum ab universo cœtu Deputatorum votis: quanquam ipse hoc ultimum probaret magis, modo peritiores omnium nationum Theologi (Venetis, aliisque, qui causam Romæ iudicassent, duntaxat exceptis) assumerentur.

Hæc ultima, conspirantibus universis, iudicii forma servata est. Adlæsi die 20. Julii ab universâ Synodo Ecclesiastici in primis omnium nationum Oratores, Archiepiscopi, Episcopi, altioris famæ Theologi. Itali, Hispani, Galli, Germani, Belgæ, omnes numero viginti quinque: (1) quibus, instante Grimano ipso, ac Venetis Oratoribus, duo Cardinales adjecti sunt. Totius œcumenicæ Synodi nomine, Grimani Epistolam hæreseos infimulatam, ejusdemque scripta Apologetica, quibus objectas erroris accusationes ante diluerat, per dies viginti quatuor privatim examinarunt, ac cum aliis etiam ultra deputatos Theologis contulere. Post privata cujusque studia, publicæ omnium Congregationi indicta dies est decima tertia Augusti; ubi, collatis per horas sex suffragiis universis, concordi, unanimitique consilio, ne vel uno quidem ex Deputatis omnibus dissentiente, in hanc sententiam itum fuit; quam Cardinalis Pallavicini verbis referre malim, quam meis, in æmulorum accusatorum dedecus sempiternum. (2) *Unanimamente convennero, che in certa lettera, scritta molti anni prima dal Patriarca al suo Vicario d' Udine, intorno alle Proposizioni dette da un Predicatore nella materia della Predestinazione; la qual lettera era il fondamento dell' accusa; non fosse parola meritevole di Censura; nè pur tale, che non si trovasse o in Sant' Agostino, o in San Prospero, o in San Bernardo, o in San Tommaso, e simiglianti Dottori: e così ancora esser parso a tutti i Teologi, con cui essi ne avevano conferito. Quæ verba ita ad amissum reddas Latino Idiome: In hanc sententiam uno animo conspirarunt, in certa quadam Epistola, ante multos annos a Patriarcha ad Vicarium suum Utiensem data, circa Propositiones a Concionatore quodam in materia Predestinationis pronuntiatas, ne verbum quidem esse Censuræ dignum, aut quod vel in S. Augustino, vel in S. Prospero, vel in S. Bernardo, vel in S. Thoma, aliisque consimilibus Doctoribus non legatur. Idemque etiam visum esse Theologis omnibus, cum quibus ea de re contulissent.*

Deputatorum iudicium confestim Senatui suo, misso curfore, significarunt Veneti Oratores; Legati vero, Pontifici Maximo. Die 18. Septembris pronuntiatum iudicii Instrumentum in publicas Tabulas relatum est in hæc verba: *Domini nostri Jesu Christi Nomine invocato, solum Deum præ oculis habentes, & de aliorum in Theologiam peritorum consilio, & assensu, iudicamus, attestamus, & pronuntiamus, predictas litteras predicti Reverendissimi Domini Joannis Grimani, Patriarchæ Aquilejensis, cum Apologia junctas, non esse hereticas, seu de heresi suspectas, neque sic declaratas esse scandalosas; non tamen divulgandas propter nonnulla difficulta, minus exacte in eis tractata, & explicata. Ita dicimus, declaramus, pronuntiamus, sententiamus omni* meliori modo.*

De Grimani Orthodoxia in Concilio Tridentino probata, de reportato de tot æmulis triumpho, deque acceptis hac occasione gratulatoriis Epistolis, hæc in Annales Venetos retulit Andreas Maurocenus lib. 8. Neque prætermittendum est, Joannem Grimanum Patriarcham Aquilejensem, pravorum hominum, quod minus Catholice in Epistola quadam de Predestinatione scripsisset, calumniis appetitum,

sum-

(1) *Viginti quatuor tantum reconfiti inveniuntur in Actis.* (2) *Lib. 22. Hist. Conr. Trid. Cap. 3. nu. 10.*